

**Javaslat a
Nagyszentjánosi Templom
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

..... BALÁZS ILDIKÓ (név)
..... Balázs Ildikó (aláírás)
..... (település, dátum)

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név:
Levelezési cím:
Telefonszám:
E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Nagyszentjánosi Templom**
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság	egészség és életmód	épített környezet
ipari és műszaki megoldások	kulturális örökség	sport
természeti környezet	turizmus és vendéglátás	
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

<u>települési</u>	tájegységi	megyei	külhoni magyarság
-------------------	------------	--------	-------------------
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A nagyszentjánosi hívő embereknek évtizedeket kellett arra várni, hogy templomuk legyen. A háború előtt a nagy ünnepeken Gönyűre jártak misére. A háború után 1949-ben először a kastélyban kialakított tanteremben volt vasárnaponként mise a katolikusoknak. Az osztályterem falán a korra jellemző díszítések (Rákosi Mátyás és Sztálin képe) között a tábla előtt állt az ideiglenes oltár, amit Gábrriel József készített. A két fehér zászlót Fajkus Katalin és Fajkus Margit horgolta. 1945-ben a gönyői plébános Nagyszentjánoson is kapott telket a leendő templom részére, amit később visszavettek. Nem engedélyezték Nagy Sándor akkori plébánosnak, hogy egy kis házat vásároljon az egyházközség templom céljára. Az évek során a település lakossága növekedett, hetven százalékban katolikusok voltak, fájó hiányként élték meg, hogy nem volt templomuk. Már 1988. április 29-én a közös községi végrehajtó bizottság ülésén kijelölték a kápolna építési helyét. Az akkor felvetett javaslatot, hogy a katolikusok és az evangélikusok közösen használják a templomot, elvetették, de később a közös használat biztosított lett a református és evangélikus híveknek is. 1989-ben az elvett telek helyett egy kisebb telket kapott az egyházközség. A tervező felmérése után derült ki, hogy kicsi a telek, templom építésére nem alkalmas. Dr. Pataki Kornél megyéspüspök először a templom terveit szeretne volna látni, de megfelelő telek hiányában nem készülhettek a tervek sem. Az újabb fordulat 1992-ben következett be, amikor az állami gazdaság nehéz anyagi helyzetén ingatlan eladásával kívánt enyhíteni, s az egyik irodaépületet a hozzátartozó telekkel együtt hirdette meg eladásra. Az egyházi kárpótlás során a Polgármesteri Hivatal közreműködésével

sikerült az ingatlant megvásárolni, a vételárat a győri püspök előlegezte meg. A nagyobb irodában berendezett kápolnát dr. Pápai Lajos püspök szentelte fel 1992. november 22-én. Az épület további átalakításával a végleges templom berendezésről gondolkodtak, amikor a tervezők ismét közbeléptek, az épület gyenge statikai állapotára hivatkozva. A Nagyszentjánosi Egyházközségi Képviselőtestület kilenc tagja 1993. február 21-én tartotta alakuló ülését, hogy a templom építését támogassák, abban közreműködjenek. Az új templom tervét Horváth Sándor és Hellenpárt György 1995 tavaszára elkészítette. II. János Pál pápa 1996. szeptember 7-én tartott szentmiséjén a győri Ipari Parkban, a Szent János tiszteletére építendő nagyszentjánosi templom alapkövét megáldotta. Pénz hiányában az építkezést nem tudták megkezdeni. Az isteni gondviselés a németországi Paderbornból Paul Kaiser plébánost Győrbe irányította. Ő Szent Liboriusz püspök tiszteletére kívánt az egyházmegyébe templomot építeni, mert a püspök szent Márton nagy tisztelője volt. Dr. Pápai Lajos püspök a két törekvést egyesítette. Hozzájárult, hogy a nagyszentjánosi új templomnak két védőszentje legyen, Szent Liborius püspök és Szent János apostol. 1997. október 28-án megkezdődött a templom építése Fehér László mérnök irányításával, a Bau-Penta Bt. Gyuris Imre vállalkozó közreműködésével. Az alapkövet, és az építés előkészületeiről szóló leírást 1997. december 7-én dr. Pápai Lajos a templom alapjába elhelyezte. A község első templomát Johannes Joachim Degenhart paderborni érsek és dr. Pápai Lajos győri püspök szentelte fel 1999. június 27-én, Szent János apostol és Szent Liborius püspök tiszteletére. A magyar és német nyelvű misét Johannes Joachim Degenhart érsek celebrálta. A templom ÉK-DNy-i tengellyel épült. A főbejárat mellett áll a torony, oda került az 1938-ban szentelt harang. A torony lépcsőjén lehet feljutni a karzatra. A templomtér egyhajós, apszissal bővített. A keresztelőkút a templomtér nyugati sarkában áll. Belső festése fehér, a keresztút képzőművészeti alkotások reprodukciója. A templom mellett sekrestye és hittanterem épült. A 350 négyzetméteres templom kétszáz hívő befogadására alkalmas. A templom belső terében, Szent János apostol és Szent Liborius püspök fából faragott szobrait Bálint Árpád készítette. A tabernákulum, a keresztelőkút rézmunkáit Szabó János alkotta. A szentély kialakítása Filó György munkája. A márványból készült főoltár Johannes Joachim Degenhart paderborni érsek ajándéka. A megyés püspök, dr. Pápai Lajos a liturgikus tárgyakat ajándékozta a templomnak. A 14,15 m magas torony 2012. augusztus 20-án egy 56 kg-os lélekharanggal gazdagodott, felirata: „Elődeink emlékére öntetett engem Nagyszentjános község lakossága 2012.” A harang másik oldalán a magyar címet vivő két angyal látható. A harang pártázatának felirata: Öntötte Gombos Miklós Harangöntő Mester Órbottyánban. Az új harang közadakozásból készült, dr. Pápai Lajos püspök ünnepi mise keretében felszentelte. Nagy egyetértés fogadta az ünnepi vers befejező gondolatát: „Érted szól a harang egyszer, ha életednek vége, lelked helyett ő visz hírt, fölmentem az égbe.” A templom védőszentjei Szent Liborius életéről keveset tudunk. Az biztos, hogy előkelő gall törzsből származott és római műveltséggel rendelkezett. Vélhetően 348-ban Cenomaniában, a Le Mans városában született, és 49 éven át volt e franciaországi város püspöke. Ez idő alatt 217 papot és 184 diakónust szentelt. Több templomot is építtetett. Kortársa és barátja volt a toursi Szent Mártonnak, aki Pannóniában a legenda szerint Pannonhalmán született. Az ő karjaiban halt meg 397-ben. Amikor a kereszténység elterjedt a mai Németország területén, Paderbornban püspökség alakult. Szent Liborius földi maradványait, ereklyéit 836-ban szállították Paderbornba, a krónikák szerint közben sok csoda történt. Pápa kísérte ereklyéit az úton, de amint megérkeztek, a pápa elpusztult. Azóta Szent Liborius a paderborni dóm patrónusa, védőszentje. Paul Kaiser atya ennek az egyházmegyének a plébánosa, és adakozó híveivel együtt már több magyarországi templom építéséhez nyújtott meghatározó segítséget. Ahol segítségükkel templomot építenek, mindenütt szeretnék felhívni a figyelmet Szent Liboriusra. Szent Liborius attribútuma, azaz állandó

jelvénye, mely alapján felismerhetővé válik, a 13. sz. óta könyv 3 éles kövel, utalva arra, hogy a szent a vese- és epekőtől szenvedők védőszentje. Napjainkban a Liborius-ünnepségen mindig sok hívő vesz részt, köztük egyre több pap és főpap is. Ezek a találkozások a világ minden részéről érkezett vendégek és a paderborniak között, megértést ébresztenek más országok egyházainak problémái iránt. Így mutatkozik meg Szent Liborius népeket összekötő ereje. Szent János apostol, katolikus körökben Evangélista Szent János (kb. 6 – kb. 100) a tizenkét apostol egyike. Az evangélium úgy emlegeti, mint a tanítvány, akit Jézus szeretett. A tanítványok közt a legfiatalabb, és a tizenkettő közül az egyetlen olyan, aki nem vértanúhalált halt. A negyedik evangélium, három apostoli levél és a hagyomány szerint a Jelenések könyvének szerzője. A galileai Betániából származott, apja Zebedeus halász volt. János bátyjával, Jakabbal apja mesterségét folytatta. Anyja Szalómé Jézus követői közé tartozott. Keresztelő János fellépésekor a tanítványa lett, majd a Keresztelő tanúságtétele után Andrással együtt Jézushoz csatlakozott. Jelen volt Jézus színeváltozásánál, az utolsó vacsoránál az Úr mellett foglalt helyet, és az apostolok közül csak ő kísérte el Krisztust a Golgotára. A kereszt alatt Jézus az ő gondjára bízta édesanyját, Máriát. Jézus feltámadását követően az asszonyok híradása nyomán Péterrel együtt futott az üres sírhoz, hogy megbizonyosodjon a Mester feltámadásáról. A Szentlélek eljövetele (Pünkösöd) után a hagyomány szerint Szűz Mária haláláig Jeruzsálemben maradt, s ott a környéken és Szamáriában apostolkodott. Pál apostol halálát követően Epheszoszban folytatta életét. Ő tanította a második apostol nemzedék több jelentős képviselőjét: Pápiász hierapoliszi, Polikárp szmirnai, Ignác antiókhiai püspököt. Domitianus császár (Kr. u. 81-96) idején Rómába idézték őt, hogy megöljék; forró olajba dobták, ahonnan ő sértetlenül szabadult, ezt követően Patmosz szigetére száműzték. Itt részesült azokban a látomásokban, amiket a Jelenések könyvében leírt. Nerva uralkodása alatt visszatért Epheszoszba, és már száz éves lehetett, mikor Traianus uralkodásának idején meghalt az apostolok közül egyedüliként, természetes halállal. Védőszentjüknek tekintik: a teológusok, a filozófusok, a tanárok és tanulók. Rómában temploma van, az egyházművészet egyik kedvelt alakja. A templom búcsúja július 23. Ekkor van a templom német védőszentjének, Szent Liboriusnak az ünnepnapja. Németországban, a paderborni dómban is ezen a napon ünneplik. A község búcsúja Pünkösöd vasárnap van, így a két ünnep nem esik egybe. A templompark sokáig Nagyszentjános egyetlen rendezettnek mondható közparkja volt. Növényzetét, elsősorban fákat a 2008-ban a községben jelentős károkat okozó Emma névre keresztelt orkán ciklon és az ahhoz társuló tornádó tövestül csavarta ki. Civil szervezetek segítségével több kísérlet történt a park virágosítására és facsemeték telepítésére, a templom környezetének átfogó rendezésére azonban csak 2014-ben került sor, amikor is a Katolikus Egyházközösség az Önkormányzat kezdeményezésére és támogatásával a Darányi Ignác terv keretében ÚMVP pályázaton a falukép szempontjából meghatározó templom és környékének rendezésére, valamint a templom talajvíz-okozta állagromlás megakadályozására pályázati támogatást nyert. A kivitelezés befejeztével valóban akadálymentessé vált az épület, az épületet körbeölelő burkolt gyalogúton és az újonnan épült rámpán a templom kerekesszékekkel is megközelíthető. Méltó helyrekerült az Idősek éve emlékére állított emlékoszlop és idősbárát padokkal gazdagodott a park, hogy e korosztály számára is legyen megfelelő hely a pihenésre. Az eredetileg is gyülekezőtérnek tervezett templom előtti tér szilárd burkolatot kapott, így az egyes megemlékezésekhez kiváló helyszínül szolgálhat. A templom 15 éves évfordulójára kialakításra került egy tematikus sétaút, melynek mentén információs táblák mesélnek a történetéről, a védőszentjeiről, a templomparkban elhelyezett hármass halomról és kettős keresztéről.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Az értéktárba való felvételét azért javasolom, mert településünk lakói évtizedeket vártak arra, hogy templomuk legyen. Megfelelő segítséggel egy gyönyörű, több hitközségnek is othont adó templomot mondhatnak a magukénak.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Szent János apostol és Szent Liboriusz püspök temploma

...a templomok szent voltát is kifejezésre kell juttatni. Ebből következnek a változó korok hiteles szakrális művészeti megoldásai, melyek a történelem során folyamatos hagyománnyá ötvöződnek, de lehetőséget adnak az illó és emelkedett újítások számára is. Kifejezői és ihletői a keresztény hitnek, mely az Egyház legnagyobb kincsé. Ennek továbbadása olyan Krisztusi küldetés, amely minden korban és minden nép körében aktuális.

Erdő Péter

Építők:

Fukker Miklós plébános kezdeményezésére

Paul Kaiser plébános támogatásával

Felszentelő:

Dr. Pápai Lajos győri megyés püspök

és

Johannes Joachim Degenhart paderborni érsek

1999.
június 27-én

A nagyszentjános hívek a II. világháború előtt Gönyűre, majd azt követően a kastély és az iskola termébe jártak misére. Régi álmuk teljesült, mikor az 1984-től lelkipásztori szolgálatot teljesítő Fukker Miklós (1. kép) nem csupán a hitélet fellendítésén fáradozott, hanem közösségfejlesztő munkája során kezdeményezte és szervezte az új templom építését az Egyház községi Képviseletével megalkudásától a telexszerezen és a tervezésen át számos területen. A nagyszentjánosok emlékeztében mint templom-építető plébános él tovább.

Az új templom első vázlatterveit Horváth Sándor és Hellenpárt György készítették 1993-tól. A többfordulós egyeztetések során véglegessé vált kialakítás Horváth Sándor építész-mérnök terve.

Alapkővet Győrben II. János Pál pápa áldotta meg 1996. szeptember 7-én, majd dr. Pápai Lajos 1997. december 7-én helyezte el a templom alapjába. Az építés költségeire a paderborni apátság (2. kép) plébánosa, Paul Kaiser rendezett gyűjtést. Ezért a templomnak Szent János apostol mellett védőszentje a paderborni székesegyház (3. kép) szentje, Szent Liboriusz is. Fából faragott szobrai (Bálint Árpád alkotásai) az apszist díszítik.

A templom búcsúja Szent Liboriusz ünnepnapja, július 23.

A templom főbejárata a meglévő utak kereszteződésében kialakított gyülekezésként nyílik. Tengelye északkelet-délnyugati, végfalánál apszissal bővített. Egyhajós, belső közlekedő tere 3 részre tagolt, a keresztlőkűt (4. kép, Szabó János alkotása) a nyugati, a gyóntató a keleti templomtérben helyezkedik el. A természetes anyagú, letisztult formavilágú templom (5. és 6. képek) mintegy 200 hívő befogadására alkalmas.

A főbejárat melletti lépcsőn lehet feljutni a karzatra, valamint a harangtoronyba (7. kép), melyben az 1938-ban szentelt Wittmann harang (8. kép) és a 2012-ben közadakozásból készítettet féleharang található. A templomot felszentelő püspök, dr. Pápai Lajos a liturgikus tárgyakat, a paderborni érsek, Johannes Joachim Degenhart a márványból készített főoltárt ajándékozták a gyülekezet részére.

Szent Liborius legendái

„A vakok látnak, a sánták járnak, a leprások megtisztulnak és a süketek hallanak.”

(Máté 11,5)

Szent Liboriusz ereklyéit ezzel az énekkel helyezik a paderborni dóm oltárára minden évben. Nevéhez számos gyógyítólegenda fűződik, Le Mans-ban már a halálát követően igen korán szentként tisztelték, mivel sírjánál meggyógyultak a zarándokok. Attribútuma a könyv, rajta 3 kővel, jelezve, hogy a vesebetegségek, vízkórság és epeköbetegségek védőszentje.

Az ereklyék translációja során történt csodákról Erconrad diakónus így ír: „...amikor Aldricus püspök és a papok zsoltárokat és himnuszokat énekelve (...) megérkeztek, az értekeiket benőközte egy illat, melyet egyetlen orvos sem tud a világ összes fűszerével sem összeállítani vagy elkészíteni. Az illat addig maradt meg, míg a Szent testét kiemelték a sírjából, s aki jelen volt, mind úgy nyilatkoztak és őszintén elismerték, hogy hasonlóan jó illatot senki soha nem érzett és szívesebben maradtak volna ott, mint a világ bármely becses helyén.”

A szent ereklyéinek Paderbornba szállítását is csodák övezték, a kísérők nem éreztek éhséget, szomjúságot, fáradtságot egészen az ereklyék dómba helyezéséig. Útjuk során ahol megpihentek, forrás fakadt, testüket tövises növény, éles kő nem sértette.

A legenda szerint egy páva Le Mans-tól mutatta az utat az ereklyét hordozó zarándokoknak. Amikor azok megpihentek, megpihent a páva is, amint útra keltek, a menet élén útra kelt a páva is. Az ereklyéket a paderborni klérus a városon kívül, a ma Libori-hegynek elnevezett helyen fogadta, ahol megcsodálták az ismeretlen madarat (bár a páva a rómaiak kedvelt díszmadara, a középkori Európában csak Nagy Károly udvarából terjedt el, ekkor még igen ritka madárnak számított). Innen a páva a dómig egyhuzamban repült, kifáradva a dóm tornyára szállt, majd amint az ereklyék ártottak a dóm küszöbén, a páva teljesítve isteni feladatát, holtan zuhant a mélybe.

A képen Paolo Pagani „Szent Liboriusz meggyógyít egy beteget” című oltárfestménye látható a milánói Szent Ágoston templomból.

Szent Liboriusz tematikus út

Le Mans-i Liboriusról, a 4. századi történelmi személyiségről kevés tényszerű információ maradt fenn. Gall származású, kortársai által is elismert római műveltségű püspökként közel 50 évig végretti területi tevékenységet a pogányok lakta Észak-Franciaországban.

Liborius II. Juliánust követte Le Mans püspöki székhelyében 348-ban, ahol 47 évig volt a gallorómai civitas püspöke. Tours-i Szent Márton püspökkel (317-397) szoros barátságot ápolt, gyakran beszélgetett vele és leghívebb követőjeként részt vett az alázatos püspök elmékedésén. A legenda szerint Szent Márton egy belső hang Le Mansba vezette, ahol Liboriuszt a halálos ágyán találta. „... Liboriusz mint egy vezeklő, kemény, szerény fektelyéről felemelkedve túlaradó örömmel és bizakodással fogadta régi barátját, akivel beszélgettek arról, hogy (...) a közelgő elválás tájékoztatja hamarosan örömmé fog változni.” A jelenetet örökíti meg a Le Mans Székesegyház Liboriusz-kápolnájának íveablaka.

799-ben Nagy Károly és III. Léo a Pader folyó forrásánál megalapítja Szászország első püspökségét. Jámber Lajos uralkodása alatt az akkor szokásos transláció keretében a nyugatfrank templomokból Liboriusz ereklyéit átszállították az új püspökségbe, hogy a részben pogány szársz törzsek térítését segítsék. Biso püspök (887-909) így számol be leírásában: „a paderborni szerzetesek Le Mans-ba utaztak, hogy Aldricus püspöktől ereklyéket kérjenek (...) majd a zárándoklat a Rajnán átkebe Szászországba ért (...) 936 május 28-án, mely épp Pünkösdvasárnap volt, megérkeztek Paderbornba.” A dómban Badurad püspök (815-862) helyezte el az ereklyéket. A transláció során számos csoda történt.

Az ereklye átadása megalapozta Le Mans és Paderborn közötti barátságot, továbbá létrehozta a világ első dokumentált „testvérvárosi” kapcsolatát, melyet a mai napig intenzíven ápolnak. Az ereklyék elhelyezése olyan erős kultikus esemény volt, mely nem csupán a fiatal püspökséget emelte a Liboriusz-kultusz központjává, de túlélv a reformációt, ellenreformációt, a mai napig évente ünnepezt események keretében emlékeznek rá. A 9 napos nagy Libori-ünnep a vallás, búcsú és kultúra keveréke. Fontos eseménye az Egyházmegyei Múzeumban üzent ereklyetartó kőmönöc és oltára állítása az ünnep első napján.

A Nagy Libori-ünnep mellett az egyház megemlékezik az ún. Kis Libori-ünnepről is, minden év október 25-én annak emlékére, hogy az ereklyék visszakérültek a lómba. Ugyanis a 30 éves háborúban Christian Braunschweigi herceg zsoldosai ellopták az ereklyéket, s a díszes tartóba a herceg erústallerókat vezették. *„Brenn-Altäre, a csúhátsók ellenérsége”* felirattal. A busás áron visszavásárolt ereklyéknek 1627-ben új, díszesen aranyozott tartót készíttettek a kor elismert ötvöseivel Hans Krakoval, melynek talapzatába emlékül néhány „csúhástallér” is beépítettek.

Az ereklyék elhelyezéséről szóló iratokban Liboriusz püspököt az „európai hidak építőjeként” emlegették, amit igazol a két város évszázados szilárd barátsága is. A nagyszentjánosi templomot felszentelő érsek, Johannes Joachim Degenhart ezt a hagyományt továbbbízta 1977-ben, az első európai parlamenti választások alkalmából megalapította a „Szent Liboriusz érsek az egységet és a békeért” díjat, melyet 5 évente ítélnek az európai egységet keresztény alapon szolgáló személyiségeknek. Magyar származású díjazottak Csilla von Boeselager, a Máltai Szeretetszolgálat alapítója (1992), valamint Habsburg Ottó (2002) voltak.

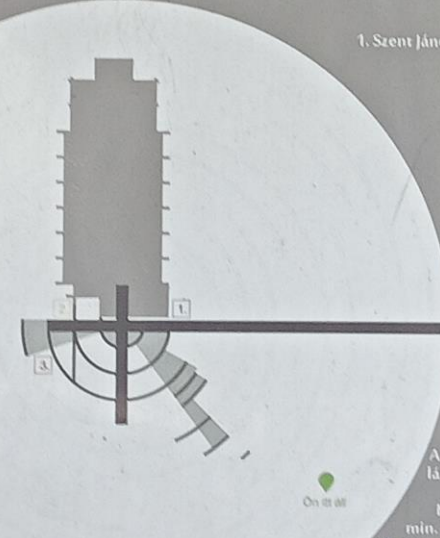
Látnivalók

1. Szent János apostol és Szent Liboriusz püspök temploma **1** információs pont
2. "Pávalegyező" - a hívek által gondozott virágágyak
3. Szent Liboriusz köve **2** információs pont
4. Idősek emlékműve
5. Kettős kereszt és hármashalom **3** információs pont

LÁTOGATHATÓSÁG

A tematikus út külső állomásai szabadon látogathatók, az utak akadálymentesek.

A templom miserenden kívüli látogatásához előzetes egyeztetés szükséges! Kérjük, látogatási szándékát min. 1 nappal korábban jelezze a

0m 100m 200m